

Лещенко Тетяна Олександрівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри українознавства та гуманітарної підготовки,
Полтавський державний медичний університет
Юфименко Вікторія Георгіївна,
старший викладач закладу вищої освіти
кафедри українознавства і гуманітарної підготовки,
Полтавський державний медичний університет,

КОМУНІКАЦІЙНІ МОВНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «БІОЛОГІЯ» ТА ШЛЯХИ ЇХ ФОРМУВАННЯ

Мовна компетентність - невід'ємний складник професійної діяльності біолога-науковця. Курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» покликаний сформуванню мовну особистість, яка зуміє використати всі набуті знання, уміння й навички для оптимальної мовної поведінки в професійній сфері.

Вивчення української мови за професійним спрямуванням тісно пов'язане із практичним застосуванням у будь-якій галузі. Викладачі кафедри українознавства та гуманітарної підготовки Полтавського державного медичного університету також зробили чималий внесок у розробку програмно-методичного забезпечення, формування мовно-професійних компетентностей, вивчення фахової мови та культури наукової мови. Укладено навчальні посібники «Професійна мова медика», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Українська мова в медицині», «Атлас культури мови медика», у яких досліджено медичну термінологію як компоненту мовної підготовки лікаря.

Метою нашої розвідки є аналіз процесу формування фахового дискурсу засобами української мови в здобувачів освіти спеціальності 091 Біологія. З поставленої мети випливають такі завдання: визначити та обґрунтувати роль дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у формуванні мовної особистості сучасного фахівця на основі теоретичного та практичного аналізу викладання курсу здобувачам освіти ОПП Біологія; проаналізувати шляхи, методи, прийоми й технології оволодіння фаховою мовою майбутніми науковцями біологами.

На сучасному етапі питання професійного спрямування навчального процесу при вивченні української мови на неспеціальних факультетах закладів вищої освіти значно актуалізувалося і перебуває в центрі уваги багатьох дослідників, що зумовлюється такими чинниками: по-перше, підвищеними вимогами до якісної підготовки майбутніх фахівців різного профілю; по-друге, сучасними умовами в Україні, які поставили перед вищою школою конкретне завдання: підготувати для усіх сфер суспільства спеціалістів нової генерації, — висококваліфікованих, мовнокомпетентних у своїй професійній діяльності, конкурентоспроможних, грамотних, із належним інтелектуальним потенціалом, моральними цінностями, глибокими знаннями української

мови, необхідної для задоволення професійних потреб; по-третє, необхідністю забезпечити майбутніх фахівців належною культурою загальнонавчаної та професійної мови і досконале володіння своєю професійною термінологією.

Викладання медичних і природничих дисциплін у закладах вищої освіти на сьогодні пов'язано з певними проблемами, найсерйозніша серед яких — обмаль підручників із фундаментальних та спеціальних предметів українською мовою. Значною мірою це зумовлено тим, що українська термінологія, номенклатура та наукова мова перебувають нині в процесі становлення. Упродовж тривалого часу наукова українська мова калькувала більшість термінів із російських джерел, що гальмувало розвиток рідної мови. Особливої актуальності зазначена проблема набуває у вивченні неорганічної та органічної хімії, біології, мікробіології, анатомії, гістології та ін., оскільки опанування знань із цих дисциплін потребує постійного використання фахових термінів. Залишається актуальною також проблема співвідношення між національними й міжнародними елементами в термінотворенні та їх інтерпретації в українській мові, приведення національної терміносистеми у відповідність до міжнародної; питання синонімії, полісемії, паронімії, проблеми перекладу, термінотворення, вживання активних дієприкметників тощо.

Знання біологічної термінології та номенклатури — це знання професійної мови, що дає можливість спілкуватися, орієнтуватися у сучасній науковій літературі, свідчить про високий професійний рівень фахівців у певній галузі. Фахові знання — гарант професійного успіху, авторитету та подальших наукових перспектив особистості [1]. Глибокі професійні знання майбутній біолог-науковець здобуває, вивчаючи не лише дисципліни фахового циклу, а й предмети лінгвістичного спрямування [2]. Мовна підготовка майбутніх біологів спрямована сформуванню мовної особистості, яка зуміє використати всі набуті в закладі вищої освіти знання, уміння і навички для оптимальної комунікаційної поведінки в професійній сфері. Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається із засвоєння системи загальних і професійних знань, опанування майбутнім фахівцем спеціальної мови, мови професії, наукового дискурсу професії. Досконале володіння фаховою термінологією є невід'ємною частиною підготовки фахівця [3]. Здобуття вищої освіти в Україні передбачає високий рівень володіння українською літературною мовою, насамперед таким її розгалуженим функціональним різновидом, як науковий стиль. Тому на заняттях активно ведеться робота з вивчення фахових термінів — як правопису, вимови, так і семантики, перекладу й редагування, а також здійснюється переклад і редагування фахових текстів та опрацьовуються фахові словники [4]. Упродовж опрацювання будь-якої теми постійно проводиться робота над підвищенням грамотності майбутніх біологів. Систематичне розширення інформаційного, практичного обсягу лексикографічних знань, бажання здійснювати лексикографічний науковий пошук підвищує рівень лексикографічної компетенції.

Сформована лексикографічна культура визначає рівень розвитку лінгвістичного чуття. Майбутній фахівець повинен уміти користуватися фаховими словниками, оформлювати в науковому тексті покликання на словники різних типів, здійснювати лексикографічний науковий пошук.

Для формування фахового дискурсу засобами української мови нині активно застосовуються такі педагогічно-комунікативні технології: технологія традиційного навчання, технологія проблемного навчання, ігрові технології, технологія особистісно орієнтованого навчання, технологія розвивального навчання, технологія колективного способу навчання, технологія розвитку критичного мислення, технологія програмованого навчання, технологія інтерактивного навчання, проектна технологія, технологія модульного навчання, технологія колективного творчого виховання, дослідницька технологія, медична блогодидактика, медіаосвітні технології та інші [5; 6; 7; 8].

Мовна компетентність майбутнього фахівця - важлива компонента професійної підготовки майбутніх біологів-науковців. Тож формування фахового дискурсу засобами української мови в здобувачів освіти ОПП Біологія є необхідним для становлення фахівця. Важливу роль у розв'язанні цього завдання відіграє формування мовної компетентності як невід'ємного складника професійної діяльності біолога. Поєднання методів, прийомів і технологій мовної роботи сприяє кращому засвоєнню термінології та програмує на подальше практичне застосування набутих знань, умінь і навичок у професійній діяльності.

Перелік літератури

1. Лещенко Т. О. Дидактичний потенціал мультимодальних текстів у контексті вивчення української мови в медичному ЗВО / Т. Лещенко, М. Жовнір, В. Юфименко // Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 25 травня 2022 р.). – Полтава : ПДАУ. – С. 234–238.
2. Лещенко Т. О. Навчальний текст як мультимодальний лінгвовізуальний феномен: цілісність, зв'язність, інформативність / Т. О. Лещенко, М. М. Жовнір, В. Г. Юфименко // Інноваційна педагогіка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Вип. 47, т. 1. – С. 185–190.
3. Лещенко Т. О. Українська мова як інструмент професійної адаптації студентів-іноземних громадян в Україні / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : збірник статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 54–56.
4. Лещенко Т. О. Контроль опанування студентами навичок редагування медичних наукових текстів як засіб формування професійних компетенцій / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 березня 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 142–144.
5. Лещенко Т. О. Профільна адаптація самостійної роботи студентів як технологія навчання предмета "Українська мова за професійним спрямуванням" / Т. О. Лещенко, Т. В. Шарбенко, В. Г. Юфименко // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 23 березня 2017 р. – Полтава, 2017. – С. 83–85.

6. Лещенко Т. Інноваційні технології викладання української мови за професійним спрямуванням у ВДНЗ України "Українська медична стоматологічна академія" (м.Полтава) / Т. Лещенко, Т. Шарбенко, В. Юфименко // Сучасна українська нація: мова, історія, культура : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 16 берез. 2016 р. – Львів : Львів. нац. мед. ун-т імені Данила Галицького, 2016. – С. 102–105.
7. Лещенко Т. О. Використання інфографіки для підвищення ефективності та результативності навчання української мови / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.- наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 164–166.
8. Юфименко В. Г. Медична блогодидактика та медіаосвітні технології як новітні чинники розвитку професійної компетентності фахівця / В. Г. Юфименко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.- наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.) – Полтава, 2020. – С. 269–272.